

Föråldrad forskning

Bo Göran Carlsson: *Religion, kultur och manlig homosexualitet. Homosexualitetens kulturella strukturer*
Carlssons Bokförlag, Stockholm 2000, 228 sidor.

År 1996 disputerade Bo Göran Carlsson vid religionsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet på avhandlingen *Religion, kultur och manlig homosexualitet. En emancipatorisk studie*. Den samlade redaktionen för *lambda nordica* beslöt då att inte recensera avhandlingen eftersom den ansågs sakna tillräcklig vetenskaplig halt. En något bearbetad version utkom år 2000 med stöd av bidrag från Amundsons fond och med ett prisande förord av föreståndaren för den sexologiska utbildningen vid Göteborgs universitet, docent Lars-Gösta Dahlöf. Författaren har i samband med detta återkommit till redaktionen och uttryckligen begärt en recension.

Fram till 1970-talets mitt utgjordes litteraturen om homosexualitet vid sidan av rena medicinska och psykiatriska verk av ett antal ambitiösa amatörstudier – ibland visserligen skrivna av vetenskapsmän verksamma inom andra områden eller presenterade som akademiska uppsatser av sammanfattande karaktär utan grundforskning. Typiska exempel från svenskt område är Henning Pallessen, *De avvikande* 1964, Lars Ullerstam, *De sexuella minoriteterna* samma år, Michael Holm, *Udda Eros* 1971, Carl Rådemyr-Regman, *Homosex – lag, samlevnad, roll* 1977. Ett känt danskt exempel, om än med högre vetenskapliga ambitioner, är Thorkil Vangaards *Phallos* 1969, alla utnyttjade som källor i avhandlingen. Bo Göran Carlssons bok fortsätter denna engagerade men i grunden ytliga tradition av litteratur, skapad av olika homosexuella aktivister.

Problemet är bara att sedan 1970-talet tunga vetenskapliga verk inom fältet Gay and Lesbian Studies formligen väljt fram. Carlsson anger visserligen i sin inledande översikt över forskningsläget att det numera publiceras "mängder av böcker och artiklar", men hans kunskap om litteraturen är uppenbarligen mycket begränsad. Karaktäristiskt nog nämner han som exempel på "utanförstående 'experter' med klar distans till sitt forskningsobjekt" den ledande homosexuelle sexualforskaren Ken Plummer, vars avhandling *Sexual stigma* han anser präglas av "en i den brittiska offentligheten genomgående fördomsfullhet mot homosexuella". Plummer har tvärtom betytt mycket för svensk homosexualitetsforskning, bl.a. som av socialstyrelsen inbjuden inledare vid forskarkonferenser om homosexualitet. Med tanke på hans eget breda ämne borde Carlsson åtminstone tagit del av det stora översiktsverket *The construction of homosexuality*

av David F. Greenberg med bl.a. 113 sidor litteraturangivelser, ett verk som f.ö. rekommenderades mig som nyutkommet 1988 just av Ken Plummer. En kortare översikt av de frågor han behandlar finns vidare i *lambda nordica* 1/1997, i min egen artikel "Homosexualitet – definitioner och roller", som bl.a. redovisar aktuell litteratur inom just Carlssons forskningsfält. Även om den senare översikten inte förelåg vid disputationen hade det varit möjligt att med hjälp av t.ex. denna aktualisera avhandlingen före utgivningen. Stort utrymme ägnas islam och homosexualitet och i detta kapitel redovisas en av de få modernare undersökningarna, Unni Wikans studie från 1977 (på svenska i *Ottar* 1991) av *xaniths* i Oman, homosexuella som får en egen identitet som "tredje kön". Bortsett från att Carlsson har missuppfattat framställningen – *xaniths* är inte i första hand prostituerade utan har främst husliga sysselsättningar – känner han inte till att detta är en av Koranen (24:31) godkänd könsroll, som finns i de flesta arabisk/islamska kulturer. Dessa av vanliga män föraktade men tolererade avvikare, vanligen kallade *mukhannath*, har på grund av sitt sexuella ointresse för det andra könet rätt att vistas tillsammans med obeslöjade kvinnor. För något år sedan visades i svensk television ett program om en nordafrikansk damorkester, vars båda manliga ledare tillhörde denna grupp.

Allt i boken är naturligtvis inte fel eller missuppfattat, men många av källorna är hopplöst föråldrade och tvivelaktiga: man kan inte gärna i ett vetenskapligt verk bygga på åtminstone enligt källförteckningen osignerade artiklar i halvpornografiska tidskrifter som *Eos* och *Revolt*. Att inte heller ta ställning till för framställningen så väsentliga arbeten som John Boswells monumentala *Christianity, social tolerance, and homosexuality* från 1980 och de olika skrifterna av hans motståndare antikexperten David M. Halperin borde enligt granskarens mening rimligen ha lett till ett underkännande av avhandlingen. Att boken dessutom blivit tryckt med bidrag från Vetenskapsakademien säger tyvärr mycket om den rådande okunskapen om det numera allt viktigare forskningsfältet Gay and Lesbian Studies.

Göran Söderström